

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

SOC/579
Neįgalių moterų padėtis

NUOMONĖ

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

Neįgalių moterų padėtis
[tiriamoji nuomonė Europos Parlamento prašymu]

Pranešėja **Gunta Anča**

Konsultavimasis		Europos Parlamentas, 03/04/2018
Teisinis pagrindas		Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 29 straipsnis
Plenarinės	asamblėjos	13/03/2018
sprendimas		
Atsakingas skyrius		Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje		06/06/2018
Priimta plenarinėje sesijoje		11/07/2018
Plenarinė sesija Nr.		536
Balsavimo	rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)		187/2/0

1. Išvados ir rekomendacijos

- 1.1 Neįgalios moterys ir mergaitės ir toliau susiduria su daugialype ir tarpsektorine diskriminacija dėl savo lyties ir negalios. Neįgalios moterys neturi lygių galimybių vienodomis sąlygomis su kitais dalyvauti visose visuomenės gyvenimo srityse. Joms pernelyg dažnai neleidžiama, be kita ko, dalyvauti įtraukaus švietimo ir mokymo programose, įsidarbinti, dalyvauti skurdo mažinimo programose, gauti tinkamą būstą ir dalyvauti politiniame ir visuomeniniame gyvenime; be to, keletas teisės aktų neleidžia joms priimti sprendimų dėl savo gyvenimo, įskaitant jų lytines ir reprodukcinės teises. Naudodamosi savo kaip ES piliečių teisėmis jos susiduria su kliūtimis¹.
- 1.2 Šioje nuomonėje ES, kartu su visomis savo valstybėmis narėmis, raginama įgyvendinti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (JTNTK)², rekomendacijas dėl neįgalių moterų ir mergaičių, kurios ES buvo pateiktos 2015 m. pagal JTNTK, ir JT komiteto bendrąją pastabą Nr. 3 dėl Neįgaliųjų teisių konvencijos 6 straipsnio.
- 1.3 Raginame ES ir jos valstybes nares į savo būsimą lyčių lygybės strategiją, politiką ir programas įtraukti negalios aspektą, o į strategijas dėl negalios, įskaitant būsimą 2020–2030 m. Europos strategiją dėl negalios ir Europos socialinių teisių ramstį, – lyčių aspektą³. Į strategiją, kuria bus pakeista Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija „Europa 2020“, taip pat turėtų būti įtrauktas neįgalių moterų aspektas, nes siekiant sėkmingai įgyvendinti bendrą Europos ekonominę ir socialinę strategiją būtina, kad neįgalios moterys dalyvautų ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime⁴.
- 1.4 ES ir nacionaliniu lygmenimis turėtų būti imamasi reikiamų priemonių siekiant pradėti struktūrinį dialogą, kuriam būtų skirta atskira biudžeto eilutė, pakankama užtikrinti prasmingas konsultacijas su neįgaliaisiais, įskaitant neįgalias moteris, mergaites ir berniukus, per jiems atstovaujančias organizacijas, kurios dalyvautų įgyvendinant ir stebint Neįgaliųjų teisių konvenciją⁵.
- 1.5 Dabartinės ir būsimos ES finansavimo priemonės, visų pirma struktūriniai fondai ir Europos socialinis fondas, turėtų būti naudojamos kaip vienos svarbiausių priemonių paremti valstybes nares skatinant prieinamumą neįgalioms moterims ir mergaitėms ir jų nediskriminavimą⁶.
- 1.6 ES ir jos valstybės narės turėtų skubiai prisijungti prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija) – tai būtų žingsnis pirmyn kovojant su smurtu prieš neįgalias moteris ir mergaites⁷. Šios priemonės turėtų

---

1 [JTNTK bendroji pastaba Nr. 3 \(CRPD/C/GC/3\), p. 1](#); Europos neįgaliųjų forumo [alternatyvi ataskaita JTNTK, p. 57](#).

2 [Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija](#).

3 [JTNTK, Baigiamosios pastabos dėl pradinės Europos Sąjungos ataskaitos, Jungtinės Tautos \(6 str. CRPD/C/EU/CO/1\)](#).

4 [Europos Parlamento pranešimas dėl neįgalių moterų, 2013 10 14, p. 6](#).

5 [Ten pat, 3 išnaša, 4.3 straipsnis; ten pat, 1 išnaša, p. 17](#).

6 [Ten pat, 4 išnaša, p. 9](#).

7 [Ten pat, 3 išnaša, 16 straipsnis](#).

apimti seksualinės prievartos ir kitokio pobūdžio smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites kriminalizavimą, įskaitant priverstinės sterilizacijos atsisakymą⁸.

- 1.7 ES ir jos valstybės narės turėtų imtis visų priemonių siekdamos užtikrinti, kad neįgalios moterys ir mergaitės turėtų lygias teises naudotis neįgaliesiems skirtomis su negalia susijusiomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir prieinamomis pagrindinėmis paslaugomis. Visos neįgalios moterys ir mergaitės, pasinaudodamos pagalba, kai to pageidauja, turi turėti galimybių naudotis savo veiksmumu pačios priimdamos sprendimus dėl medicininio ir (arba) terapinio gydymo, įskaitant sprendimus dėl vaisingumo išsaugojimo ir reprodukcinio savarankiškumo⁹.

2. Įžanga

- 2.1 Neįgalios moterys vis dar nedalyvauja visuomenės gyvenime. Neįgalių moterų padėtis yra blogesnė ne tik už sveikų moterų, bet ir už neįgalių vyrų padėtį¹⁰.
- 2.2 Neįgalios moterys sudaro 16 proc. visų Europos moterų. Tokia procentinė dalis grindžiama dabartiniu moterų skaičiumi, t. y. šiek tiek mažiau kaip 250 mln., taigi Europos Sąjungoje (ES) yra maždaug 40 mln. neįgalių moterų ir mergaičių¹¹.
- 2.3 Pagyvenusių žmonių Europoje ir pasaulyje daugėja, todėl atitinkamai daugės ir neįgaliųjų. Dėl ilgesnės moterų gyvenimo trukmės neįgalių moterų daugės neproporcingai¹².
- 2.4 Šioje nuomonėje ES, kartu su visomis savo valstybėmis narėmis, raginama įgyvendinti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (JTNTK)¹³, rekomendacijas dėl neįgalių moterų ir mergaičių, kurios ES buvo pateiktos 2015 m. pagal JTNTK, ir JT komiteto bendrąją pastabą Nr. 3 dėl Neįgaliųjų teisių konvencijos 6 straipsnio. Neįgaliųjų teisių konvencijai įgyvendinti ES ir jos valstybės narės turėtų skubiai parengti veiksmų planą ir numatyti laikotarpį bei skirti išteklius.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Tarptautinė ir Europos teisinė sistema

- 3.2 ES kartu su 28 ES valstybėmis narėmis yra JTNTK šalis. Dabar jos privalo laikytis Neįgaliųjų teisių konvencijos pagal tarptautinę teisę, todėl jos įsipareigojusios kartu skatinti, apsaugoti ir užtikrinti Neįgaliųjų teisių konvencijoje įtvirtintas neįgaliųjų teises, įskaitant neįgalių moterų ir mergaičių teises. ES ir jos valstybės narės turėtų rodyti pavyzdį, nes ES yra vienintelė regioninės integracijos organizacija visame pasaulyje, kuri yra Neįgaliųjų teisių konvencijos šalis ir turi

---

⁸ [Ataskaita dėl priverstinės neįgalių moterų ir mergaičių sterilizacijos atsisakymo, Europos neįgaliųjų forumas, 2018 m., p. 49.](#)

⁹ [Antrasis manifestas dėl neįgalių moterų ir mergaičių teisių ES, Europos neįgaliųjų forumas, 2011 m., p. 18 ir 34.](#)

¹⁰ [Ten pat, 9 išnaša, p. 4.](#)

¹¹ ES darbo rinkos tyrimo dėl neįgalių asmenų ir ilgalaikių sveikatos problemų *ad hoc* modulis, 2002 m.

¹² [Ten pat, 4 išnaša, p. 24.](#)

¹³ [Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija.](#)

išskirtines galimybes užtikrinti suderintą ir vienodą neįgalių moterų ir mergaičių apsaugą visoje Europoje.

- 3.3 Neįgaliųjų teisių konvencijos 6 straipsnyje pripažįstama, kad „neįgalios moterys ir mergaitės patiria įvairių formų diskriminaciją, ir dėl to imasi priemonių, kad užtikrintų, jog neįgalios moterys ir mergaitės visapusiškai ir lygiomis teisėmis galėtų įgyvendinti visas žmogaus teises ir pagrindines laisves. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų visapusišką moterų vystymąsi, padėtų gerinimą ir suteiktų joms daugiau teisių ir galimybių, kad garantuotų joms šioje Konvencijoje įtvirtintų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą ir naudojimąsi jomis.“
- 3.4 2015 m. JT Neįgaliųjų teisių komitetas Europos Sąjungai pateikė svarbių rekomendacijų, kaip gerinti neįgaliųjų, įskaitant neįgalias moteris ir mergaites, padėti Europos Sąjungoje.
- 3.5 2016 m. JTNTK komitetas patvirtino savo bendrąją pastabą Nr. 3 dėl Neįgaliųjų teisių konvencijos 6 straipsnio, kurioje pabrėžiama, kad Neįgaliųjų teisių konvencijos šalys, įskaitant ES, turėtų imtis pirmiau minėtų priemonių siekdamos propaguoti neįgalių moterų ir mergaičių teises.
- 3.6 Visos ES valstybės narės yra ir JT konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims šalys; tai visapusiškiausia tarptautinė teisinė priemonė, kuria siekiama sparčiau užtikrinti vienodą moterų pripažinimą ir suteikti joms galimybę naudotis visomis žmogaus teisėmis politikos, ekonomikos, socialinėje, kultūros, pilietinių ir vidaus reikalų srityse. Neįgalios moterys ir mergaitės taip pat turėtų visapusiškai dalyvauti ir prisidėti prie nacionalinių pastangų įgyvendinti Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims.
- 3.7 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 10 ir 19 straipsniuose nurodoma, kad ES, nustatydamą ir įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus ir imdamasi reikiamų veiksmų, siekia kovoti su bet kokia diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos. SESV 8 straipsnyje teigiama, kad „Visuose savo veiksmuose Sąjunga siekia pašalinti moterų ir vyrų nelygybės apraiškas ir diegti jų lygybę“.
- 3.8 ES pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 20 ir 26 straipsniuose draudžiama diskriminacija dėl negalios ir pripažįstama neįgaliųjų teisė naudotis priemonėmis, skirtomis užtikrinti jų nepriklausomumą, socialinę ir užimtumo integraciją bei dalyvavimą bendruomenės gyvenime. Chartijoje taip pat kalbama apie vyrų ir moterų lygybę ir nediskriminavimą dėl įvairių priežasčių, įskaitant lytį.

4. **Bendrosios rekomendacijos**

- 4.1 Priešingai nei nurodyta Neįgaliųjų teisių konvencijoje, Konvencijoje dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, SESV ir Chartijoje, Europos Sąjunga į visų sričių lyčių politiką, programas ir strategijas neįtraukė negalios aspekto, o į strategijas dėl negalios – lyčių aspekto. ES ir jos valstybėms narėms šiuo metu trūksta tvirtos teisinės sistemos, kad galėtų apsaugoti, propaguoti ir užtikrinti visų neįgalių moterų ir mergaičių visas žmogaus teises.

Raginame ES ir jos valstybes nares į savo būsimą lyčių lygybės strategiją, politiką ir programas įtraukti negalios aspektą, o į strategijas dėl negalios, įskaitant būsimą 2020–2030 m. Europos strategiją dėl negalios ir Europos socialinių teisių ramstį, – lyčių aspektą. Į strategiją, kuria bus pakeista Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija „Europa 2020“, taip pat turėtų būti įtrauktas neįgalių moterų aspektas, nes siekiant sėkmingai įgyvendinti bendrą Europos ekonominę ir socialinę strategiją būtina, kad neįgalios moterys dalyvautų ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime¹⁴.

- 4.2 ES ir jos valstybės narės nepakankamai konsultuojasi su neįgalioms moterims ir mergaitėms atstovaujančiomis organizacijomis ir jas finansuoja. ES ir nacionaliniu lygmenimis turėtų būti imamasi reikiamų priemonių siekiant pradėti struktūrinį dialogą, kuriam būtų skirta atskira biudžeto eilutė, pakankama užtikrinti prasmingas konsultacijas su neįgaliaisiais, įskaitant neįgalias moteris, mergaites ir berniukus, per jiems atstovaujančias organizacijas, kurios dalyvautų įgyvendinant ir stebint Neįgaliųjų teisių konvenciją¹⁵.
- 4.3 Neįgalios moterys ir mergaitės tebėra visų žmogaus teisių organizacijų užribyje. Atitinkamų Europos Sąjungos ir valstybių narių pagal sutartis įsteigtų žmogaus teisių apsaugos institucijų periodiškai rengiamose ataskaitose turi būti automatiškai įtraukiama informacija apie neįgalias moteris. Ši praktika turėtų būti taikoma plačiau, įtraukiant visas Europos ir nacionaliniu lygmenimis žmogaus teises ginančias institucijas, įskaitant neįgaliesiems ir jų šeimų nariams, apskritai moterims ir neįgalioms moterims atstovaujančias organizacijas¹⁶.
- 4.4 ES ir jos valstybėms narėms trūksta nuoseklių ir palyginamų duomenų ir žmogaus teisių rodiklių, susijusių su neįgaliomis moterimis ir mergaitėmis, taip pat mokslinių tyrimų apie neįgalių moterų ir mergaičių padėtį Europos Sąjungoje¹⁷. EESRK rekomenduoja, kad Europos agentūros, visų pirma Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (EUROFOUND), Europos profesinio mokymo plėtros centras (CEDEFOP), Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) ir Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) savo darbe vadovautųsi labiau sisteminiu požiūriu į neįgalius asmenis ir į jų padėtį darbo rinkoje ir visuomenėje. Ypač turėtų būti atsižvelgiama į moterų padėtį ir į tai, kad tarpsektoriškumas gali tapti įvairių formų diskriminacijos priežastimi. EESRK taip pat rekomenduoja, kad šis klausimas būtų aiškiai įtrauktas į jų darbo programas. ES ir nacionaliniu lygmenimis su neįgaliomis moterimis ir mergaitėmis susiję klausimai turėtų būti įtraukti į renkamą informaciją ir statistinius duomenis apie lytį ir amžių, taip pat į statistikos eilutes ir tyrimus pagal JTNTK principus. Siekiant nustatyti politikos planavimo gaires turėtų būti sukurtas mechanizmas pažangai stebėti ir duomenų rinkimui, tyrimams ir moksliniams tyrimams apie neįgalias moteris ir mergaites ir jų patiriamą tarpsektorinę diskriminaciją, įskaitant labiausiai marginalizuotas visuomenės grupes, pavyzdžiui, etnines ir religines mažumas, finansuoti. Atliekant visus neįgaliųjų teisių mokslinius tyrimus turėtų būti atsižvelgiama į lyčių aspektą, o atliekant su moterimis ir mergaitėmis susijusius mokslinius tyrimus – į negalios aspektą.

---

14 [Ten pat, 3 išnaša, 6 straipsnis; ten pat, 4 išnaša, p. 6.](#)

15 [Ten pat, 3 išnaša, 4.3 straipsnis; ten pat, 1 išnaša, p. 17.](#)

16 [Ten pat, 9 išnaša, p. 47.](#)

17 [Ten pat, 4 išnaša, p. 16.](#)

- 4.5 Dabartinės ir būsimos ES finansavimo priemonės, visų pirma struktūriniai fondai ir Europos socialinis fondas, turėtų būti naudojamos kaip vienos svarbiausių priemonių siekiant paremti valstybes nares skatinant prieinamumą neįgalioms moterims ir mergaitėms ir jų nediskriminavimą¹⁸, taip pat siekiant didinti informuotumą apie tokių priemonių finansavimo galimybes įgyvendinant programas po 2020 m., ir jų matomumą. Neįgaliesiems atstovaujančioms organizacijoms turėtų būti teikiama prieinama informacija ir padedama pasinaudoti finansavimo galimybėmis.
- 4.6 Neįgalioms moterims ir mergaitėms gresia didesnis pavojus nukentėti nuo daugialypės ir tarpsektorinės diskriminacijos Europoje. Rasių, etninės kilmės, socialinės klasės, amžiaus, seksualinės orientacijos, tautybės, religijos, lyties, negalios, pabėgėlių ar migrantų statuso ir t. t. sankirta turi didinamąjį poveikį, dėl kurio neįgalios moterys ir mergaitės patiria didesnę diskriminaciją¹⁹. Ši diskriminacija atsiranda dėl būdo, kaip žmonės formuoja savo tapatybę, nepripažindami neįgalioms moterims būdingos įvairovės, nes yra linkę jas suvienodinti visose socialinėse erdvėse, ir vertina jų tikrovę laikydamiesi neįtraukaus požiūrio²⁰. ES ir jos valstybės narės turėtų panaikinti visus diskriminacinius teisės aktus, politiką ir praktiką ir uždrausti visų rūšių diskriminaciją dėl lyties ir negalios ir jos tarpsektorines formas, be kita ko, priimant griežtus ir plataus masto ES teisės aktus, kuriais neįgalios moterys būtų apsaugomos nuo tarpsektorinės diskriminacijos visose gyvenimo srityse²¹.
- 4.7 Istoriskai, taip pat dėl bendruomenės, įskaitant šeimą, požiūrio ir išankstinių nusistatymų neįgalios moterys ir mergaitės stereotipiškai vaizduojamos neigiamai, o tai skatina socialinę jų izoliaciją ir atskirtį. Žiniasklaidoje neįgalios moterys yra beveik visiškai ignoruojamos, o kai joms skiriama dėmesio, jos vertinamos laikantis aseksualaus medicininio požiūrio ir neatsižvelgiama į jų galimybes ir įnašą į supančią aplinką²². Neįgalios moterys ir mergaitės nepakankamai žino savo teises, įtvirtintas Neįgaliųjų teisių konvencijoje, Konvencijoje dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir ES teisėje. ES ir jos valstybės narės turėtų rengti visapusišką kampaniją, kuria būtų siekiama didinti informuotumą apie Neįgaliųjų teisių konvenciją ir Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, gerinti neįgalių moterų padėties matomumą ir kovoti su išankstiniu nusistatymu prieš neįgalias moteris ir mergaites²³. Žiniasklaidos atstovai turėtų būti skatinami konsultuotis su neįgaliomis moterimis, pageidautina paskirtomis joms atstovaujančių organizacijų, kurios taip pat turėtų dalyvauti pristatymuose ir stebėti programas, ir įtraukti šias moteris. Neįgaliesiems atstovaujančioms organizacijoms turėtų būti skirtas būtinas finansavimas siekiant informuoti ir šviesti neįgalias moteris ir mergaites bei jų šeimos narius apie Neįgaliųjų teisių konvencijoje įtvirtintas jų teises.

---

18 [Ten pat, 4 išnaša, p. 9.](#)

19 [Ten pat, 1 išnaša, p. 2.](#)

20 [Ten pat, 9 išnaša, p. 52.](#)

21 [Ten pat, 1 išnaša, p. 15.](#)

22 [Ten pat, 9 išnaša, p. 11.](#)

23 [Ten pat, 3 išnaša, 8 straipsnis.](#)

4.8 ES kaip viešojo administravimo subjektas yra įpareigota savo institucijose įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvenciją. ES turėtų užtikrinti, kad visi su neįgaliais moterimis ir mergaitėmis susiję klausimai būtų įtraukti į jos organizuojamus renginius ir susitikimus, komunikavimo, informavimo ir konsultavimo veiklą bei socialinės apsaugos ir užimtumo politiką ir į juos būtų atsižvelgiama, taip pat turėtų siekti užtikrinti, kad sudarant biudžetus būtų atsižvelgiama į su lyčių aspektu susijusius klausimus. Turėtų būti imamasi pozityvių veiksmų, kad neįgalios moterys galėtų lygiomis teisėmis su kitais dalyvauti ES institucijų darbe ir veikloje.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Smurtas

5.1.1 Neįgalios moterys patiria didesnę smurto, išnaudojimo ir prievartos riziką, palyginti su kitomis moterimis. Smurtas gali būti tarpasmeninis, institucinis ir (arba) struktūrinis. Institucinis ir (arba) struktūrinis smurtas yra bet kokios formos struktūrinė nelygybė arba institucinė diskriminacija, dėl kurios moterys fiziškai arba ideologiškai atsiduria blogesnėje padėtyje, palyginti su kitais jų šeimos nariais, namų ūkio ar bendruomenės žmonėmis²⁴. 2014 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros atliktame tyrime buvo nustatyta, kad neįgalios moterys ir mergaitės 3–5 kartus dažniau gali tapti smurto, visų pirma smurto šeimoje, aukomis²⁵.

5.1.2 ES ir nacionaliniuose teisės aktuose dėl išnaudojimo, smurto ir prievartos prevencijos neįgalioms moterims ir mergaitėms dažnai skiriama nepakankamai dėmesio. Siekdama kovoti su smurtu, prievarta ir išnaudojimu ES turėtų imtis būtinų priemonių, kuriomis būtų siekiama negalios klausimus įtraukti į visus teisės aktus, politikos kryptis ir strategijas²⁶. Smurtas prieš moteris turėtų būti kriminalizuojamas. ES ir jos valstybės narės turėtų imtis visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių siekdamos apsaugoti neįgalias moteris ir mergaites namuose ir už jų ribų nuo visų formų išnaudojimo, smurto bei prievartos, taip pat sudaryti geresnes sąlygas kreiptis į teismą teikiant tinkamą bendruomenės pagalbą ir paramą, atsižvelgiant į konkrečius jų poreikius, įskaitant pagalbines įrangas, kad būtų galima išvengti atskirties ir užsidarymo namuose²⁷.

5.1.3 ES ir jos valstybės narės turėtų skubiai prisijungti prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija) – tai būtų žingsnis pirmyn siekiant kovoti su smurtu prieš neįgalias moteris ir mergaites. Šios priemonės turėtų apimti seksualinės prievartos ir kitokio pobūdžio smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites kriminalizavimą, įskaitant priverstinės sterilizacijos atsisakymą²⁸.

---

24 [Ten pat, 1 išnaša, p. 8.](#)

25 [Pagrindinių teisių agentūros tyrimas dėl smurto prieš moteris, 2014 m., p. 186.](#)

26 [Ten pat, 3 išnaša, 16 straipsnis.](#)

27 [Ten pat, 9 išnaša, p. 21.](#)

28 [Ten pat, 3 išnaša, 16 straipsnis; ten pat, 8 išnaša, p. 49.](#)

5.2 Lytinė ir reprodukcinė sveikata bei teisės, įskaitant teisę į būsto neliečiamybę ir šeimos gyvenimą

5.2.1 Žalingi su negalia susiję ir lyčių stereotipai yra tam tikros formos diskriminacija, turinti ypač didelį poveikį lytinei ir reprodukcinėi sveikatai bei teisėms ir teisei kurti šeimą. Šie žalingi neįgalių moterų stereotipai apima įsitikinimą, kad tokios moterys yra aseksualios, nedarbingos, neracionalios ir (arba) jos yra hiperseksualios²⁹.

5.2.2 Į neįgalių moterų, visų pirma turinčių psichosocialinę negalią ar intelekto sutrikimų, pasirinkimus yra dažnai neatsižvelgiama, o jų sprendimai dažnai pakeičiami trečiųjų šalių, įskaitant teisinius atstovus, paslaugų teikėjus, globėjus ir šeimos narius, sprendimais, pažeidžiant Neįgaliųjų teisių konvencijos 12 straipsnyje įtvirtintas jų teises³⁰. Pernelyg dažnai neįgalios moterys ir mergaitės verčiamos sterilizuotis ir nutraukti nėštumą ar kitaip reguliuoti savo vaisingumą. ES ir jos valstybės narės turėtų imtis visų priemonių užtikrinti, kad visos neįgalios moterys, pasinaudodamos pagalba, kai to pageidauja, galėtų naudotis savo veiksmumu pačios priimdamos sprendimus dėl medicininio ir (arba) terapinio gydymo, įskaitant sprendimus dėl vaisingumo išsaugojimo ir reprodukcinio savarankiškumo, naudotis teise pasirinkti vaikų skaičių ir galimybę planuoti jų gimimą, spręsti su savo seksualumu susijusius klausimus ir naudotis teise užmegzti santykius. Tai turėtų būti daroma be prievartos, diskriminacijos ir smurto. Priverstinė sterilizacija ir nėštumo nutraukimas yra smurto prieš moteris forma ir turėtų būti laikoma nusikalstama veika, kaip nustatyta Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo 39 straipsnyje³¹.

5.2.3 Neįgalioms moterims taip pat gali būti atsisakyta suteikti prieigą prie informacijos ir komunikacijos priemonių švietimo lytiniais, reprodukcinės sveikatos ir teisių klausimais dėl žalingų stereotipų, kuriais vadovaujantis manoma, kad neįgalios moterys yra aseksualios, todėl joms nereikia tokios informacijos vienodomis sąlygomis su kitais. Be to, informacija gali būti pateikiama joms neprieinama forma. Neįgalios moterys dažnai fiziškai negali naudotis sveikatos priežiūros infrastruktūra ir įranga, įskaitant mamografijos aparatūrą ir ginekologinei apžiūrai skirtas kėdes³². ES ir jos valstybės narės turėtų imtis visų priemonių užtikrinti, kad neįgalios moterys ir mergaitės turėtų lygias teises naudotis neįgaliesiems skirtomis su negalia susijusiomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir prieinamomis pagrindinėmis paslaugomis, pavyzdžiui, dantų ir akių priežiūros paslaugomis, taip pat lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros ir prevencijos paslaugomis, įskaitant ginekologo konsultacijas, sveikatos patikrinimo, šeimos planavimo ir pritaikytos paramos nėštumo laikotarpiu paslaugas.

5.2.4 Būtina imtis priemonių rengti specialistus, visų pirma sveikatos priežiūros ir teisės srityse, siekiant užtikrinti, kad vykstant teisiniam tyrimui ir teismo procesui jie įsiklausytų į neįgalias mergaites ir moteris. Šių priemonių turėtų būti imamasi glaudžiai bendradarbiaujant su neįgaliesiems atstovaujančiomis organizacijomis.

---

29 [Ten pat, 1 išnaša, p. 10.](#)

30 [Ten pat, 1 išnaša, p. 11.](#)

31 [Ataskaita dėl neįgalių moterų ir mergaičių priverstinės sterilizacijos atsisakymo, Europos neįgaliųjų forumas, 2018 m., p. 49 ir 50](#)

32 [Ten pat, 1 išnaša, p.11; ten pat, 9 išnaša, p. 34.](#)

5.3 Švietimas ir mokymas

- 5.3.1 Žalingais lyčių ir su negalia susijusiais stereotipais skatinamas diskriminacinis požiūris, politika ir praktika, kaip antai: naudojama mokomoji medžiaga, kurioje vyrauja neteisingi lyčių ir su negalia susiję stereotipai, vykdoma lyčių skirtumu grindžiama veikla šeimose, moterims ir mergaitėms priskiriamos slaugytojų pareigos ir kai kuriose srityse berniukų išsilavinimas labiau vertinamas nei mergaičių, skatinamos ankstyvos santuokos su neįgaliomis mergaitėmis, mokyklose mergaitėms neprieinamos sanitarijos priemonės, kad būtų galima pasirūpinti savo higiena per menstruacijas. Dėl to savo ruožtu didėja mokinių neraštingumas, nepažangumas ir nelankomumas, jie dažniau praleidinėja pamokas ir būna visiškai pašalinami iš mokyklų³³.
- 5.3.2 Europos Sąjungoje atlikus lyginamąją analizę paaiškėjo, kad 2011 m. tik 27 proc. 30–34 metų amžiaus neįgaliųjų įgijo tretinį ar lygiavertį išsilavinimą Europos Sąjungoje³⁴. Vis dėlto nėra konkrečių duomenų apie neįgalias moteris ir mergaites. Europos mokyklose ir įvairiose ES valstybėse narėse daugelis neįgaliųjų mergaičių ir moterų negali gauti įtraukaus ir kokybiško švietimo paslaugų pagal Neįgaliųjų teisių konvenciją. Įrodyta, kad finansų krizė turėjo neigiamo poveikio pastangoms siekti įtraukaus švietimo.
- 5.3.3 Įtraukus bendrasis neįgaliųjų mergaičių ir moterų švietimas turi būti siejamas su kokybišku švietimu, lygiomis galimybėmis, parama ir tinkamų sąlygų sudarymu³⁵, pritaikymu visiems neįgaliesiems per visą gyvenimo ciklą, užtikrinant, kad neįgalios moterys galėtų naudotis tęstinio švietimo paslaugomis kaip priemone savo asmeniniam nepriklausomumui didinti, savarankiškai asmenybės raidai skatinti ir socialinei įtraukčiai didinti, kartu nuolat naudotis teise pačioms nuspręsti ir pasirinkti, kaip gyventi. Neįgaliųjų moksleivių tėvams turėtų būti suteikta būtina informacija apie įtraukaus bendrojo švietimo pranašumus.
- 5.3.4 ES ir jos valstybės narės turėtų įvertinti dabartinę padėtį ir imtis priemonių, kuriomis, skatinant naudotis Europos finansavimo priemonėmis, pagal Neįgaliųjų teisių konvenciją visiems neįgaliesiems studentams būtų suteikiama daugiau galimybių naudotis įtraukaus ir kokybiško švietimo paslaugomis. Be to, įgyvendindamos švietimo tikslą, į strategiją „Europa 2020“ jos turėtų įtraukti konkrečius su negalia susijusius rodiklius.
- 5.3.5 Atitinkami ES reglamentai ir studentų mainų programos, pavyzdžiui, „Erasmus+“, pastaraisiais metais buvo patobulinti įtraukus finansinę paramą neįgaliųjų studentų judumui. Vis dėlto faktiškai neįgalūs studentai, bandydami paskirties šalyje naudotis nacionalinėmis švietimo paslaugomis, susiduria su daugeliu kliūčių (susijusių su požiūriu, taip pat su fizinėmis, komunikavimo ir informavimo kliūtimis, o studijų programos yra nepakankamai lanksčios)³⁶. ES aukštojo mokslo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą programose turėtų būti numatyta parama neįgaliesiems moterims. Į Europos verslininkų mainų programą turėtų būti įtraukta finansinė parama jaunimui

---

33 [Ten pat, 1 išnaša, p. 14.](#)

34 ES Statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas tyrimas (SPGS), 2011 m.

35 [Ten pat, 9 išnaša, p. 32.](#)

36 [Alternatyvi ataskaita JTNTK, p. 43.](#)

su negalia – šiuo metu taip nėra. Turėtų būti dalijamasi įgyvendinant studentų ir jaunųjų verslininkų mainų programas sukaupta gerą patirtimi ir patirtais iššūkiams ir reikėtų rengti švietimo specialistams, socialiniams partneriams ir žiniasklaidos atstovams skirtus mokymus.

5.3.6 Neįgalioms moterims ir mergaitėms turėtų būti užtikrintos galimybės naudotis įvairiais IRT įrangos komponentais ir dalyvauti informacinėje visuomenėje. Kuriant informacines ir ryšių technologijas turėtų būti atsižvelgiama į ekonominius veiksnius, mokymo poreikius ir lygias galimybes nepaisant amžiaus, kad neįgalios moterys ir mergaitės, kurioms gresia socialinė atskirtis ar skurdas, galėtų jomis naudotis.

5.4 Užimtumas

5.4.1 Apskritai moterų darbo rinkoje dalyvauja vis dar gerokai mažiau nei vyrų (46,6 proc., palyginti su 61,9 proc.). Visų valstybių narių darbo rinkose akivaizdi nuolatinė didelė lyčių segregacija. Tačiau neįgalios moterys daug dažniau išstumiamos iš darbo rinkos. Pagal Europos lyčių lygybės instituto 2015 m. lyčių lygybės indeksą Europos Sąjungoje dirba tik 18,8 proc. neįgalių moterų, o neįgalių vyrų dirba 28,1 proc. Didelis neįgalių moterų nedarbo lygis tebėra nepriimtinas, todėl jos dažniau yra priverstos gyventi skurde ir patirti socialinę atskirtį. Neįgalios moterys ir mergaitės susiduria su didesnėmis kliūtimis norėdamos patekti į darbo rinką, todėl joms sunkiau gyventi nepriklausomą gyvenimą. Neįgalių moterų ir mergaičių darbas dažnai apmokamas nepakankamai. Dėl judumo kliūčių ir didesnės priklausomybės nuo šeimos narių ir jas prižiūrinčių asmenų jos negali aktyviai dalyvauti švietimo programose, darbo rinkoje, taip pat socialiniame ir ekonominiame bendruomenės gyvenime³⁷.

5.4.2 Atsižvelgdamos į didelį neįgalių moterų nedarbo ir neveiklumo lygį darbo rinkoje, ES ir jos valstybės narės, siekdamos skatinti mokymą, įdarbinimą, galimybes įsidarbinti, darbo vietas išsaugojimą, vienodą užmokestį už vienodą darbą, vienodas galimybes daryti karjerą, darbo vietas pritaikymą ir profesinio bei asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, turi imtis bendrų pozityviosios diskriminacijos priemonių, skirtų neįgalioms moterims. Neįgalios moterys vienodomis sąlygomis su kitais asmenimis turi turėti teisę į teisingas ir tinkamas darbo sąlygas, įskaitant lygias galimybes ir vienodą darbo užmokestį už vienodos vertės darbą³⁸.

5.4.3 Turint omenyje ES mikrofinansavimo priemonę ir Europos socialinį fondą užimtumui ir socialinei įtraukčiai didinti, turėtų būti skatinamos neįgalių moterų savarankiško darbo ir verslumo galimybės, vienodas atstovavimas įmonių valdybose, taip pat galimybės steigti socialines įmones ar pradėti savo verslą. Neįgalios moterys turėtų turėti lygias teises gauti finansinę paramą per visą įmonės gyvavimo ciklą ir turėtų būti vertinamos kaip kompetentingos verslininkės. Šiuo atžvilgiu neįgalioms moterims, pradėjusioms savo verslą pasinaudojant lengvatinėmis paskolomis, mikrokreditais ir negrąžintinomis dotacijomis, įskaitant kaimo vietovėse gyvenančias moteris, turėtų būti numatomos pozityviosios diskriminacijos priemonės.

---

³⁷ [Ten pat, 4 išnaša, p. 7.](#)

³⁸ [Ten pat, 9 išnaša, p. 41.](#)

- 5.4.4 Didėjant neįgaliųjų skaičiui didės ir prižiūrintiems asmenims, pirmiausia slaugantiems artimiesiems, tenkanti našta, o dauguma neįgaliuosius prižiūrinčių asmenų yra moterys, kurios priverstos mažinti darbo valandų skaičių ir netgi pasitraukti iš darbo rinkos, kad galėtų rūpintis priklausomais šeimos nariais³⁹.
- 5.4.5 ES ir jos valstybės narės turėtų skatinti geresnę neįgalių moterų ir neįgaliuosius prižiūrinčių asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą taikydamos veiksmingas konkrečius šių asmenų poreikiams pritaikytas priemones. Pasirinktinos priemonės šiam tikslui pasiekti gali būti: atlyginimų skaidrumas, įdarbinimo procedūros ir socialinės išmokos, lankstus darbo laikas arba nuotolinis darbas ne visą darbo dieną, su negalia susijusių išlaidų derinimas su motinyste ir kitų asmenų, kuriems reikia didelės pagalbos, rūpinimusi ir visiems prieinamų įperkamu, kokybiškų, įvairiu paros metu teikiamų paramos paslaugų, pavyzdžiui, slaugos ar priežiūros paslaugų vyresnio amžiaus žmonėms ir kitiems asmenims, kuriems reikia didelės pagalbos, propagavimas⁴⁰.
- 5.4.6 ES ir jos valstybės narės turėtų įtraukti neįgalias moteris ir neįgaliųjų šeimų narius į siūlomą Direktyvą dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros ir į kitas politikos priemones dirbančiųjų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrai gerinti⁴¹.
- 5.4.7 Neįgalios moterys, norėdamos vienodomis teisėmis dalyvauti su darbu susijusioje veikloje, taip pat susiduria su ypatingomis kliūtimis, įskaitant seksualinį priekabiavimą, nevienodą užmokestį ir nepakankamas galimybes reikalauti atlyginti žalą, nes dėl diskriminacinio požiūrio jų pretenzijos atmetamos. ES ir jos valstybės narės neįgalioms moterims ir neįgaliuosius prižiūrintiems asmenims taip pat turėtų užtikrinti saugias ir sveikas darbo sąlygas, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo ir žalos atlyginimą už skriaudas. Priekabiavimui darbo vietoje turėtų būti užkertamas kelias taikant veiksmingus kovos su priekabiavimu protokolus pagal ES Direktyvą 2000/78/EB⁴².

5.5 Dalyvavimas politiniame ir visuomenės gyvenime

- 5.5.1 Į neįgalių moterų ir mergaičių nuomonę niekada nebūdavo įsiklausoma, būtent dėl to priimant viešuosius sprendimus joms neproporcingai menkai atstovaujama. Daugelyje ES valstybių narių neįgalūs piliečiai netekę veiksnio praranda teisę balsuoti. Kliūtys, trukdančios pasinaudoti balsavimo teise gali būti ir neprieinama balsavimo procedūra, įskaitant nepasiekiamus balsavimo punktus⁴³. ES turėtų užtikrinti, kad neįgalios moterys galėtų visapusiškai dalyvauti visuomenės ir politiniame gyvenime, visų pirma 2019 m. Europos Parlamento rinkimuose.

---

39 [Ten pat, 9 išnaša, p. 45; ten pat, 4 išnaša, p. 6.](#)

40 [Ten pat, 4 išnaša, p. 14; ten pat, 9 išnaša, p. 43.](#)

41 [Ten pat, 3 išnaša, 23 straipsnis.](#)

42 [Ten pat, 4 išnaša, p. 25.](#)

43 [Alternatyvi ataskaita JTNTK.](#)

5.5.2 Dėl galios disbalanso ir daugialypės diskriminacijos neįgalios moterys ir mergaitės turėjo mažiau galimybių steigti ar įstoti į organizacijas, galinčias ginti jų, kaip moterų, vaikų ir neįgaliųjų, interesus. ES turėtų imtis priemonių visais lygmenimis paskatinti neįgalias moteris viešose sprendimų priėmimo institucijose imtis vadovaujamo vaidmens ir suteikti joms galimybių steigti neįgalių moterų organizacijas ir tinklus ir prie jų prisijungti⁴⁴. Neįgalioms moterims turėtų būti skirtos mokymo ir kuravimo programos, įgalinančios jas dalyvauti politiniame ir visuomeniniame gyvenime.

2018 m. liepos 11 d., Briuselis

Luca Jahier
Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

---

---

44 [Ten pat, 1 išnaša, p. 16.](#)